

فضای عمومی

ابعاد مدیریتی

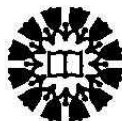
متیو کارمونا
کاردیو دی ماگالِس
ننه هاموند

ترجمه

ایرج اسدی
مهدی عباسزاده

تهران

۱۳۹۶

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)
پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

Carmona, Matthew.

سرشناسه: کارمونا، متیو، ۱۹۶۶-م.
عنوان و نام پدیدآور: فضای عمومی: ابعاد مدیریتی / متیو کارمونا، کلودیو دی ماگالئس، لئو هاموند / ترجمه ایرج اسدی، مهدی عباسزاده.
مشخصات نشر: تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری: ده، ۳۶۲ ص.: مصور، جدول، نقشه، ۲۹×۲۲ سم.

فروست: «سمت»: ۲۰۳۲. هنر: ۹۴.
شابک: ۲-۰۳۷۰-۰۲-۶۰۰-۹۷۸-۳۱۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: عنوان اصلی:

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: شهرسازی - انگلستان

موضوع: City Planning -- Great Britain

موضوع: فضاهای عمومی - انگلستان

موضوع: Public Spaces -- Great Britain

موضوع: جامعه‌شناسی شهری - انگلستان

موضوع: Sociology, Urban -- Great Britain

موضوع: جامعه‌شناسی شهری

موضوع: Sociology, Urban

شناسه افزوده: ماگالئیس، کله

شناسه افزوده: Magalhães, Claudio de

شناسه افزوده: هاموند، لئو

شناسه افزوده: Hammond, Leo

شناسه افزوده: اسدی، ایرج، ۱۳۵۳- مترجم.

شناسه افزوده: عباسزاده، مهدی، ۱۳۵۳- مترجم.

شناسه افزوده: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی.

شناسه افزوده: The Organization for Researching and Composing University Textbooks in the Persian Language (SAMT), Institute for Research and Development in the Humanities.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ ۲ ک ۸ الف / HT ۱۶۹

رده‌بندی دیویی: ۳۰۷/۱۲۱۶۰۹۴۱

شماره کتابشناسی ملی: ۴۵۰۰۴۵۸

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)
پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

Public Space: The Management Dimension; Matthew Carmona, Claudio de Magalhães, Leo Hammond. London; New York: Routledge, 2008.

فضای عمومی: ابعاد مدیریتی

نویسندگان: متیو کارمونا، کلودیو دی ماگالئس، لئو هاموند

مترجمان: دکتر ایرج اسدی (عضو هیئت علمی گروه شهرسازی دانشگاه مازندران) و دکتر مهنا عباسزاده (عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور)

ویراستار: ندا طاهری کلک‌آبادی

چاپ اول: بهار ۱۳۹۶

تعداد: ۵۰۰

حروفچینی و لیتوگرافی: سمت

چاپ: یاران (قم)، صحافی: زرین (قم)

قیمت: ۳۱۰۰۰ ریال. در این نوبت چاپ قیمت مذکور ثابت است و فروشنده‌گان و عوامل توزیع مجاز به تغییر آن نیستند.

نشانی ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل احمد، غرب پل یادگار امام (ره)، روبه‌روی پمپ گاز، کد پستی ۱۴۶۳۶، تلفن ۰۲-۴۴۲۴۶۲۵۰.

www.samt.ac.ir

info@samt.ac.ir

هر شخص حقیقی یا حقوقی که تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر، نشر یا پخش یا عرضه یا تکثیر یا تجدید چاپ نماید، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار مترجم
۴	معرفی نویسندگان
	بخش اول: مفهوم سازی فضای عمومی و مدیریت آن
۷	فصل اول: کاربرد و ماهیت فضای عمومی
۳۹	فصل دوم: فضای عمومی در گذر تاریخ
۷۳	فصل سوم: بحث های معاصر و فضای عمومی
۱۱۱	فصل چهارم: مدل های مدیریت فضای عمومی
	بخش دوم: بررسی مدیریت فضای عمومی
۱۴۱	فصل پنجم: یک کشور، مشکلات متعدد و دیرپای مدیریت فضای عمومی
۱۶۸	فصل ششم: یک کشور، بیست مرجع نوآور در مدیریت فضای عمومی
۲۰۰	فصل هفتم: یازده کشور، یازده شهر نوآور: بافتار مدیریت فضای باز
۲۲۳	فصل هشتم: یازده شهر نوآور، راه های بسیار در پیش رو: شیوه عمل مدیریت فضای باز
۲۶۰	فصل نهم: یک فضای مدنی شاخص: مدیریت میدان تایمز، نیویورک
۲۹۲	فصل دهم: دو فضای مدنی شاخص به هم پیوسته: مدیریت میدان لیستر و تقاطع پیکادلی در لندن
۳۲۲	فصل یازدهم: نظریه، عمل و مردم واقعی
۳۵۰	منابع
۳۵۸	نمایه

پیشگفتار مترجم

«مدیریت فضای عمومی بسیار اهمیت دارد». این جمله را شاید بتوان جوهره کلام کتاب فضای عمومی: ابعاد مدیریتی دانست. نویسندگان کتاب معتقدند برخلاف تصور غالبی که شکل گیری و عملکرد مطلوب فضای عمومی را محصول طراحی اولیه کالبد آن می داند نقش «مدیریت» در تعیین کیفیت فضای عمومی حقیقتی مسلم به شمار می آید. مدیریت فضای عمومی از طریق چهار فرایند هم پیوند «تنظیم و کنترل کاربری ها، نگهداری، هماهنگی و سرمایه گذاری» نقش و عملکرد خود را در تأمین فضا و ارتقاء کیفی آن ایفا می کند. این کتاب چارچوب راهنمای بسیار روشنی است برای تحلیل و درک آنچه در فضاهای عمومی شهر، معاصر در حال روی دادن است، پدیده ها و تغییراتی که بیش از پیش در قیاس با چارچوب نظری مسلط بر اندیشه صاحب نظران در خصوص شرایط ایدئال یک فضای عمومی اغلب منفی پنداشته شده است. این دسته اندیشمندان شهری بر این باورند که کالایی شدن و همگن سازی فضا، بر هم خوردن تعادل قدرت بین بازیگران اصلی حاکم بر آن، عقب نشینی دولت و تسلط یافتن بخش خصوصی بر فضا و طرد اجتماعی سبب کم رنگ تر شدن ویژگی های اصیل فضاهای عمومی مثل باز بودن و دربرگیرندگی اجتماعی شده است. از سوی دیگر، در مقابل طرح این «بیم ها» در مباحث کتاب حاضر، «امیدهایی» نیز به چشم می خورد؛ این که این چنین روندهایی پدیده های چندان جدیدی نیستند. برخلاف انگاره باز بودن و دربرگیرندگی فضاهای عمومی گذشته، صاحبان قدرت در طول تاریخ همیشه از حضور برخی افراد و گروه های خاص در فضاهای عمومی ممانعت به عمل آورده اند. واقعیت دیگر این که به رغم وجود نگرانی از گسترش فضاهای شهری تحت

کنترل بخش خصوصی، این نوع فضاها تنها بخش ناچیزی از کل فضاهای شهری را به خود اختصاص می دهند. نکته دیگر این که بخشی از کارکردهای فضاهای عمومی گذشته اکنون به گونه های جدیدی از فضاهای شهری واگذار شده است که پیش تر وجود نداشته اند.

از نظر نویسندگان چند نکته در مورد رویکردها و مدل های مدیریت فضای عمومی معاصر درخور توجه است. مدیریت فضاهای عمومی به طور خاص، تا همین اواخر، در کانون توجه خدمات رسانی عمومی قرار نداشته است و این فضاها صرفاً بافتاری به شمار آمده اند که خدمات در درون آن ها ارائه می شوند. تعریف فضاهای عمومی اغلب به پارک ها و فضاهای مدنی شاخص محدود بوده است و این که ساختار خدمات رسانی عمومی در نتیجه بخش گرایی و تخصص گرایی در تأمین خدمات دچار تفروق بالایی بوده است. به طوری که این فضاها را مجموعه ای از نهادهای مستقل و مجزا از هم مدیریت می کرده اند و هیچ راهبرد کلی منسجمی در آن شکل از مدیریت وجود نداشته است.

در چند دهه اخیر، رویکردهای مدیریتی جدیدی به میان آمده که به واسطه معنی حاکی از این حقیقت است که مسئولیت مدیریت فضاهای عمومی دیگر صرفاً بر عهده ساختارهای حکومت محلی نیست و این فرایند مستلزم ملاحظه منافع سهام داران متعددی است: یعنی گذار از حکومت شهری به حکمروایی شهری.

در کتاب حاضر سه مدل مدیریت فضای عمومی مورد بحث قرار می گیرد که همگی در پاسخ به مسائل موجود در رویکردهای سنتی تر به وجود آمده اند: الف) مدل دولت محور، ب) مدل بازار محور، و ج) مدل اجتماع محور.

مدیریت آن، از بافتار سیاسی‌ای که فضاهای عمومی در آن جای می‌گیرند تا شیوه‌های تأمین مالی و مدیریت و نگهداری روزانه فضای عمومی و شناخت عناصر و عملکردها و کاربرد آن به وسیله شهروندان.

به علاوه این کتاب راهنمای مناسبی برای چگونگی درس‌آموزی و بهره‌گیری از تجارب عملی، فراتر از جستجوی سطحی راه‌حل‌ها و راهکارهای حاضر و آماده است؛ زیرا همان‌گونه که در هر کشور و گاهی در هر شهری ماهیت فضای عمومی بر مبنای بافتار اقتصادی، سیاسی و اجتماعی از جمله میزان قدرت و چیرگی ذی‌نفعان مختلف شامل مراجع حکومتی، بخش خصوصی و کسب‌وکار، و مردم در تغییر و تعیین کاربری و هویت آن در راستای منافع و تمایلات خود متفاوت است، رویکردها و شیوه‌های عملی مدیریت فضای عمومی، از تدوین سیاست‌ها و آرمان‌ها تا شیوه‌های طراحی، تأمین مالی و نگهداری آن نیز متفاوت خواهد بود. تجارب عملی ارائه‌شده در کتاب نشان می‌دهد که چگونه از طریق ابتکارات و شیوه‌های منحصربه‌فرد، ظرفیت‌های موجود در بافتار اقتصادی، سیاسی و اجتماعی برای پیشبرد اهداف مدیریت فضای عمومی در هر شهری مورد استفاده قرار گرفته است. گرچه الزاماً در همه موارد نتایج درخشانی حاصل نشده است.

مترجمان در ترجمه کتاب حاضر کوشیده‌اند تا ترجمه‌ای درست و شیوا از کتاب حاضر، البته درخور توان خویش، ارائه دهند. برای این کار دقت و وسواس زیادی در گزینش واژه‌های معادل فارسی و یکدست‌سازی آن‌ها در کل کتاب صورت گرفته است تا فهم متن را برای خوانندگان آسان‌تر نماید. به همین منظور و همچنین افزایش قابلیت استفاده از این کتاب برای طیف وسیعی از مخاطبان، در هر جایی که این نیاز احساس شده اسامی و واژگان خاص یا برخی مفاهیم تخصصی مهم و نیز مبهم در قالب پانوشتهایی تشریح شده است. با وجود تلاش‌های مترجمان کتاب در نگارش متنی روان و درست یقیناً ضعف‌ها و قصورهایی در متن کتاب

از دید نویسندگان هیچ کدام از این مدل‌ها بر دیگری برتری اخلاقی یا عملی ندارند و هر یک دارای مزایا و معایب ذاتی خود هستند. در عرصه عمل، راهبردهای مدیریت فضاهای عمومی عناصری از هر سه مدل را به عاریت می‌گیرند تا بر بافتارها و مسائل خاص موجود چیره شوند. این که این مدل‌ها چگونه با هم ترکیب می‌شوند یا باید بشوند متأثر از ماهیت مسائل فضای عمومی، بافتارهای سیاسی، عوامل اقتصادی و اجتماعی محلی و نظایر این‌ها خواهد بود.

کتاب حاضر از حیث طرح بحث درباره ابعاد و ویژگی‌های تاریخی فضاهای عمومی، گونه‌شناسی فضاهای شهری مدرن که شکل‌گیری هر یک تبیین متمایزی می‌طلبد، چالش‌های مدیران شهری در مواجهه با تنوع کیفی انواع فضاهای عمومی و رویکردها و مدل‌های جدید مدیریت فضاهای عمومی بسیار غنی است. به علاوه در این کتاب تجارب و شیوه‌های عملی تعداد زیادی از شهرها بررسی و تشریح شده است، از جمله بافتار و شیوه عمل مدیریت فضای عمومی در مراکز محلی انگلستان و همچنین در یازده شهر از کشورهای مختلف و در نهایت بررسی تفصیلی دو فضای عمومی شاخص در شهر لندن و نیویورک. بنابراین در زمینه آشنایی با تجارب عملی مدیریت فضای عمومی می‌توان کاربرد وسیعی برای کتاب متصور بود، به شرط آن که فراتر از رویکرد ساده‌انگارانه موسوم به تجارب خارجی به آن نگریسته شود، رویکردی که معمولاً این گونه بیان می‌شود: «بومی‌سازی» تجارب خارجی با توجه به خصوصیات و شرایط شهرهای ایران؛ زیرا به نظر می‌رسد در بیشتر موارد مسئله مهم‌تر، شناخت و درک سطحی خصوصیات و شرایط شهرهای ایران و تکیه بر پیش‌پنداشت‌ها و توصیف‌های بدون پشتوانه علمی است. در بررسی مدیریت فضای عمومی نیز می‌توان دید که همین مسئله در مورد شناخت فرایندهای اثرگذار بر فضاهای عمومی و سازوکار اثرگذاری عاملان و ذی‌نفعان مختلف بر آن‌ها نیز صدق می‌کند، و خوشبختانه این کتاب راهنمای مناسبی است برای مطالعه و روشمند همین شرایط و خصوصیات فضای عمومی و

همراهی و زحمات تعداد زیادی از کارکنان سازمان «سمت» است. پیش از همه از خانم ندا طاهری سپاسگزاریم که دقت نظر بسیار زیادی در ویراستاری این کتاب داشته‌اند. راهنمایی‌ها و پشتیبانی‌های دکتر مهدی احمدی در به انجام رسیدن ترجمه و چاپ کتاب حاضر موجب امتنان و سپاس است. علاوه بر این از زحمات آقای منصور براهیمی و خانم مرجان برهمند در گروه تخصصی هنر و خانم سمیه یحیوی برای ویرایش فنی کتاب و خانم‌ها نوشین قبدیان و پری حیدری برای پیگیری‌های بی‌دریغشان در مدیریت تدوین بسیار سپاسگزاریم.

ایرج اسدی و مهدی عباس‌زاده

بهمن ۱۳۹۵

وجود خواهد داشت که امید است با تذکر خوانندگان و اندیشمندان این حوزه در چاپ‌های بعدی رفع شوند.

کتاب حاضر برای دانشجویان مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته‌های برنامه‌ریزی شهری و طراحی شهری و همچنین دانشجویان رشته مدیریت شهری به عنوان منبع درسی و در تدریس دروسی چون «مدیریت سازمان اجرایی شهر (مدیریت شهری)»، «شناخت و تحلیل فضای شهری»، «مبانی طراحی شهری» (هر سه درس مربوط به کارشناسی رشته مهندسی شهرسازی) و دروس «مبانی مدیریت شهری» و «روش‌ها و تکنیک‌های مدیریت شهری» (هر دو مربوط به کارشناسی ارشد رشته مدیریت شهری) و نظایر این‌ها مفید و آموزنده خواهد بود.

آماده‌سازی و چاپ این کتاب به کمک سونی مرهون